

GRETHE GILSTAD

En praktisk håndbok om

# BARNETS BESTE

NÅR JUSS  
MØTER BARNS  
HVERDAG

## EN PRAKTISK HÅNDBOK OM BARNETS BESTE



GRETHE GILSTAD

EN PRAKTISK HÅNDBOK  
OM BARNETS BESTE

NÅR JUSS MØTER BARNES HVERDAG

© Gyldendal Norsk Forlag AS 2025  
1. utgave, 1. opplag 2025

ISBN 978-82-05-58574-4

Omslagsdesign: Cecilie Mohr / CMYK Design  
Layout: Bøk Oslo AS  
Sats: HAVE A BOOK  
Brødtekst: Minion 10,5/15 pkt.  
Papir: 90 g Amber Graphic  
Trykk: Mediehuset Andvord AS, Norge 2025

Alle henvendelser om boken kan rettes til  
Gyldendal Akademisk  
Postboks 6860 Pilestredet Park  
0176 Oslo

[www.gyldendal.no/akademisk](http://www.gyldendal.no/akademisk)  
[akademisk@gyldendal.no](mailto:akademisk@gyldendal.no)

Materialet i denne utgivelsen er vernet etter åndsverkloven. Uten uttrykkelig samtykke er eksemplarframstilling bare tillatt når det er hjemlet i lov eller avtale med Kopinor ([www.kopinor.no](http://www.kopinor.no)).  
Bruk av hele eller deler av utgivelsen som input eller som treningskorpus i generative modeller som kan skape tekst, bilder eller annet innhold, er ikke tillatt uten særskilt avtale.

Gyldendal vektlegger bærekraft når vi velger trykktjenester og papir. Ta godt vare på boken, og om du ikke lenger skal ha den, gjenvinn den på riktig måte.

Se [www.gyldendal.no](http://www.gyldendal.no)

# Takk

Jeg vil takke **barn og ungdommer** som på ulike måter har lært meg hva det betyr i deres hverdag at barns rettigheter ivaretas på en god måte. Spesielt vil jeg takke ungdommene som endret min forståelse av hvordan fagpersoner svikter i ivaretagelsen av barns rettigheter. Det finnes barn og unge som hadde fortjent så mye, mye bedre enn det vi har klart å gi dem. Jeg hadde ikke vært i stand til å forstå dette uten innsikten fra barn og unge.

Jeg vil takke **Kirsten Sandberg** ved Universitetet i Oslo, som har vært fagkonsulent for boken. Hennes grundige gjennomgang og kommentarer hjalp meg videre der jeg stod fast, og pekte meg i riktig retning der jeg trengte det. Sandberg har vært en viktig inspirasjon for meg som jurist helt siden studietiden.

Jeg vil takke **Marianne Buen Sommerfeldt** ved OsloMet, som har vært fagkonsulent for boken. Hennes innsiktsfulle og konstruktive tilbakemeldinger har bidratt til å gjøre denne boken mer relevant og anvendelig for praksisfeltet.

Jeg vil takke redaktør **Heidi Brynildsen Grande**, som har vært uvurderlig i denne prosessen. Hennes måte å kommunisere på og hennes evne til å utfordre meg på en konstruktiv måte, har betydd mye for at boken er det den er i dag.

Jeg vil takke **fagpersoner i barnehager, skoler, barnevernet, politiet, domstolene og helsevesenet** som har bidratt. Jeg har fått konstruktive tilbakemeldinger og erfaringer fra praksisfeltet. Deres dedikasjon og innsats for barn og unge har også inspirert meg til å skrive denne boken.

Jeg vil også takke **Morten** som fikk meg til å forstå at selv juss må skrives på en interessant måte.

I tillegg vil jeg takke familie, og spesielt **mine to barn**.



# Innhold

<b>INNLEDNING</b> .....	10
Denne boken er til deg som vil ta gode beslutninger for barn .....	12
Barns rettigheter bør være forståelige .....	13
Hvordan boken kan brukes .....	14
Barna i boken .....	15
<b>DEL 1 NOEN UTGANGSPUNKTER</b> .....	17
<b>KAPITTEL 1 BARNES RETTIGHETER I ULIKE TJENESTER</b> .....	18
«Disse rettighetene gjelder ikke oss» .....	18
Barns møte med rettigheter i hverdagen .....	20
Amira .....	20
<b>KAPITTEL 2 EN KOMPLEKS VIRKELIGHET</b> .....	23
Ingrid .....	23
Utfordringer i fagpersoners møte med barns rettigheter .....	24
<b>KAPITTEL 3 FAMILIE – BARNETS GRUNNLEGGENDE ENHET</b> .....	28
Niklas .....	28
Barnets rettigheter må forstås i en familierettslig kontekst .....	29
Foreldre har et hovedansvar for barnet .....	30
Foreldre kan som regel representere egne barn .....	31
Barns rettigheter i møte med foreldres rettigheter .....	32
<b>KAPITTEL 4 BARNES MENNESKERETTIGHETER</b> .....	37
Det er ikke valgfritt å sikre barns rettigheter .....	38
Barns rettigheter i norsk lovverk .....	38
Rettighetene gjelder for alle barn .....	39
Bruk av menneskerettigheter i praksis .....	41
Håkon .....	42

<b>DEL 2 FREMGANGSMÅTE</b> .....	45
<b>KAPITTEL 5 BARNETS BESTE SOM METODE</b> .....	46
Å ivareta barnets beste er en fremgangsmåte .....	48
Om begrepet «barns grunnleggende prosessrettigheter» .....	49
Sammenhengen mellom rettighetene .....	50
Om fremgangsmåten .....	50
<b>KAPITTEL 6 NÅR SKAL BARNETS BESTE VURDERES?</b> .....	52
Rettslige utgangspunkter .....	53
I hvilke situasjoner skal barnets beste vurderes? .....	54
Har voksne plikt til å ta avgjørelser for barn? .....	55
Hvem skal ta avgjørelsen? .....	57
<b>KAPITTEL 7 BARNES RETT TIL Å FÅ INFORMASJON OG TIL   Å UTTRYKKE SEG</b> .....	59
Rettslige utgangspunkter .....	60
Begrepet «uttrykke seg» .....	62
Hovedregel: Barn har rett til å få informasjon og til å uttrykke seg .....	63
Unntak fra barnets rett å få informasjon eller å uttrykke seg .....	65
Det ville være skadelig for barnet å få informasjon eller å uttrykke seg .....	65
Det haster å foreta en handling eller avgjørelse .....	67
Barnet mangler evne til å forstå informasjon og/eller til å uttrykke et synspunkt .....	69
Informasjon begrenses av lovgivningen .....	71
Barnet ønsker ikke informasjon eller ønsker ikke å uttrykke seg .....	72
<b>KAPITTEL 8 NÆRMERE OM BARNES RETT TIL Å FÅ INFORMASJON</b> .....	75
Rettslige utgangspunkter .....	77
Krav til fremgangsmåte .....	78
Hva skal barn få informasjon om? .....	80
<b>KAPITTEL 9 NÆRMERE OM BARNES RETT TIL Å UTTRYKKE SEG</b> .....	83
Rettslige utgangspunkter .....	85
Hva barn har rett til å uttrykke seg om .....	86
Krav til fremgangsmåte .....	89
Respekt og trygghet .....	90
Tillitsperson .....	90
Medmenneskelighet i samtaler med barn .....	91
Barn kan uttrykke sitt syn på mange måter .....	91
Rett til fravær av utilbørlig press eller påvirkning .....	91
Håndtering av utilbørlig påvirkning og press .....	94
Vekting av barnets uttalelser .....	95
Utfordringer med vekting av barnets uttalelser .....	96
Når andre formidler barnets syn .....	96
Vekting av uttalelser ved utilbørlig påvirkning og press .....	97

Konkret helhetsvurdering .....	98
Alder .....	100
Modenhet .....	101
Helhetsvurdering .....	101
<b>KAPITTEL 10 BARNES RETT TIL RESPEKT FOR SITT PRIVATLIV .....</b>	<b>104</b>
Nærmere om barns rett til privatliv .....	107
Hva betyr dette i praksis? .....	108
Kort om personvern .....	109
Privatliv i særlovene .....	110
Et internasjonalt perspektiv .....	111
Privatliv i møte med foreldres rett til informasjon .....	113
Privatliv i møte med tverrfaglighet og samarbeid .....	117
<b>KAPITTEL 11 BARNETS BESTE .....</b>	<b>120</b>
Før barnet beste vurderes .....	121
Relevante momenter .....	123
Helhetsvurdering .....	126
Vekting av momenter .....	126
Helhetsvurdering .....	127
Barnets uttalelser .....	127
Beskyttelse av barnet .....	129
Kort og lang sikt .....	130
Betydningen av barnets beste når det også er andre hensyn i saken eller situasjonen .....	131
Innta et barneperspektiv .....	134
Hvordan det gikk med barna .....	135
<b>KAPITTEL 12 BARNETS BESTE STEG FOR STEG .....</b>	<b>137</b>
<b>KILDER .....</b>	<b>143</b>